

جنگ غزه به جدیدترین صحنه در جهان آناشیک تبدیل شده است

غزه و تجسم بازنگری در نظم جهانی

نتیجه درگیری غزه هر چه باشد، ثابت کرد مساله فلسطین را نمی‌توان نادیده گرفت
اقدامات حماس محدودیت‌های اقتدار آمریکا در خاورمیانه و فراتر از آن را آشکار کرد

وضعیت غزه و آینده فلسطین مشخص نیست. با این حال، آنچه واضح است اینکه رویدادهای اخیر نشان داد دستورالعمل‌های معمول برای حل مشکلات بین‌المللی دیگر مناسب نیست. با نگاه به آینده، انتخاب واضح است: رهبران می‌توانند به موضوعات ناپهنگام بچسبند - «نظم مبتنی بر قوانین»، توهم ارزش‌های «جهان شمول»، اسطوره حکومت‌داری قدرت‌های بزرگ (چندقطبی) و مشغولیت وسواس‌گونه به رقابت ژئوپلیتیک - یا می‌توانند واقع‌گرا باشند و بپذیرند تهدیدها و چالش‌های امروزی - از درگیری در خاورمیانه تا تغییرات آب و هوایی انسانی - نیاز به رویکردهای اساسی متفاوت‌تر، فراگیرتر و مشارکتی دارد.

پی‌نوشت

۱- منطق حاصل جمع صفر یکی از مفاهیم روابط بین‌الملل و برگرفته از تئوری بازی‌هاست. این مفهوم که در ریاضیات واقع‌گرایی (رئالیسم) در روابط بین‌الملل استفاده می‌شود، بیانگر این است که در رقابت دولت‌ها و قدرت‌ها در نظام بین‌الملل، منافع دولت سیاسی «الف» مساوی با متضرر شدن دولت سیاسی «ب» است. واقع‌گرایان باور دارند میزان قدرت در کل ساختار نظام بین‌الملل، مقداری ثابت است که از بازیگری به بازیگر دیگر منتقل می‌شود اما چیزی به مجموع آن اضافه نمی‌شود. بازیگران اصلی از نظر واقع‌گرایان دولت‌ها هستند، بنابراین وقتی در یک تعامل بین‌المللی به قدرت یک دولت افزوده می‌شود، قطعاً از قدرت یک یا چند دولت دیگر کاسته شده است.

۲- نظام «کنسرت» به قرن نوزدهم بازمی‌گردد. پس از پایان جنگ‌های ناپلئونی در قاره اروپا، قدرت‌های بزرگ آن دوران در جریان «کنگره وین» در سال ۱۸۱۵ میلادی نخستین نظام بین‌المللی را تاسیس کردند. طبق این مکانیسم که به «کنسرت اروپا» مشهور شد و از دل آن سیستم «موازنه قوا» متولد شد، قدرت‌های سیستم تصمیم گرفتند در صورتی که هر یک از آنها قدرت زیادی و نیت تهاجمی پیدا کرد، بقیه علیه آن واحد، ائتلاف کنند تا تعادل موازنه برقرار شود. این نظم نزدیک به یک قرن در اروپا تا پیش از آغاز جنگ اول جهانی پایدار بود.

شکست مداوم (یا عدم تمایل)

برای مهار زیاده‌روی‌های بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل، تشدید تبعیض علیه فلسطینی‌ها، تحمل خشونت شهرکنشینان و «اصلاحات» قضایی نتانیاهو در دادگاه عالی اسرائیل، نه بر خویشتنداری واشنگتن، بلکه بر ضعف آن گواهی می‌دهد. واکنش‌ها در پکن و مسکو بویژه بهت‌آمیز بود. آنها وقایع اخیر را از منظر رقابت «حاصل جمع صفر»^۱ با واشنگتن می‌بینند. پکن معتقد است دولت بایدن به ناچار از سیاست مهار استراتژیک چین منحرف خواهد شد. کرملین نیز شرط‌بندی کرده است فرسایش محسوس حمایت ایالات متحده و غرب از اوکراین سرعت بیشتری خواهد گرفت و شانس توافق با شرایط مدنظر روسیه را افزایش خواهد داد. به طور گسترده‌تر، دیدگاه لیبرال از یک «نظم بین‌المللی مبتنی بر قوانین» به رهبری ایالات متحده با شکست ویرانگر دیگری روبه‌رو شده است. خارج از متحده این دستورالعمل اخلاقی یا اعتبار سیاسی است. «قوانین» آن به عنوان یک قانون از غرب، توسط غرب و برای غرب دیده می‌شود. به ندرت ایالات متحده می‌شود. به ندرت ایالات متحده و به طور کلی غرب، بیش از این با بقیه جهان ناهماهنگ بوده است

تبعیض علیه فلسطینی‌ها، تحمل خشونت شهرکنشینان و «اصلاحات» قضایی نتانیاهو در دادگاه عالی اسرائیل، نه بر خویشتنداری واشنگتن، بلکه بر ضعف آن گواهی می‌دهد. واکنش‌ها در پکن و مسکو بویژه بهت‌آمیز بود. آنها وقایع اخیر را از منظر رقابت «حاصل جمع صفر»^۱ با واشنگتن می‌بینند. پکن معتقد است دولت بایدن به ناچار از سیاست مهار استراتژیک چین منحرف خواهد شد. کرملین نیز شرط‌بندی کرده است فرسایش محسوس حمایت ایالات متحده و غرب از اوکراین سرعت بیشتری خواهد گرفت و شانس توافق با شرایط مدنظر روسیه را افزایش خواهد داد.

به طور گسترده‌تر، دیدگاه لیبرال از یک «نظم بین‌المللی مبتنی بر قوانین» به رهبری ایالات متحده با شکست ویرانگر دیگری روبه‌رو شده است. خارج از متحده این دستورالعمل اخلاقی یا اعتبار سیاسی است. «قوانین» آن به عنوان یک قانون از غرب، توسط غرب و برای غرب دیده می‌شود. به ندرت ایالات متحده و به طور کلی غرب، بیش از این با بقیه جهان ناهماهنگ بوده است. هیچ برنده‌ای در ترازودی هولناکی که پیش روی ما رخ می‌دهد، وجود ندارد. با این حال، این درگیری اهمیت و نفوذ فزاینده جنوب جهانی را تقویت کرده است. اگرچه مفسران غربی اعتبار این مفهوم را زیر سوال می‌برند اما جنوب جهانی به عنوان یک حوزه سیاسی قدرتمند ظاهر شده است. این نه تنها دیدگاه‌ها را درباره مناقشه فعلی شکل می‌دهد، بلکه در حال تثبیت بینشی از نظم بین‌المللی است که برخلاف آنچه ما دیده‌ایم، به جای اینکه ایالات متحده و متحدهانش «قواعدی» را که فراتر از غرب مشروعیت کمی دارند، یا ترتیبات «کنسرت»^۲ را که امتیازات قدرت‌های بزرگ را تثبیت می‌کنند، اعلام کنند، بیشتر کشورهای جنوب جهانی به دنبال نظمی هستند که متنوع‌تر و نماینده‌تر باشد و کمتر تجویزی باشد.

درگیری در غزه به جدیدترین صحنه کابوس‌وار در جهانی پر از هرج و مرج تبدیل شده است. وحشت محض حمله حماس به جنوب اسرائیل و افزایش تلفات غیرنظامیان فلسطینی ناشی از واکنش اسرائیل، مخاطبان تلویزیونی را در سراسر جهان حیرت‌زده کرده و سیاست‌گذاران را به تلاطم انداخته است. خشونت نه تنها خاورمیانه را در آشفتنی بیشتر قرار داده است، بلکه پرسش‌هایی جدی درباره قدرت آمریکا و آینده نظام بین‌الملل ایجاد کرده است. به دنبال حمله روسیه به اوکراین، این درگیری به دنیای کوچکی از بی‌نظمی و هرج و مرج جهانی تبدیل شده است. این امر بر فروپاشی هنجارهای بین‌المللی، کاهش اقتدار ایالات متحده و شکاف فزاینده بین غرب و جنوب جهانی تاکید کرده است.

حمله حماس، ورشکستگی سیاست آمریکا در قبال خاورمیانه را آشکار کرد. در دوران دونالد ترامپ و سپس جو بایدن، واشنگتن تلاش کرده بود با کنار گذاشتن چشم‌انداز راه‌حل ۲ کشوری، موضوع فلسطین را خنثی کند، همان‌طور که در توافقنامه آبراهام در سپتامبر ۲۰۲۰ گنجانده شده بود. امید این بود اسرائیل و کشورهای عربی مانند عربستان سعودی و کشورهای حوزه خلیج فارس به شیوه‌ای به توافق برسند که ثبات را در خاورمیانه ایجاد کند. از نظر منطقه‌ای، این به مهار جاه‌طلبی‌های ایران کمک می‌کند. جدا از این، واشنگتن را قادر می‌کند بر مشغله استراتژیک اصلی خود تمرکز کند: ظهور چین. بنابراین خاورمیانه در اولویت دوم قرار خواهد گرفت. این سیاست اکنون ویران شده است. نتیجه درگیری کنونی هر چه باشد، آشکار شده است مساله فلسطین را نمی‌توان نادیده گرفت. اقدامات حماس محدودیت‌های اقتدار آمریکا را در خاورمیانه و فراتر از آن آشکار کرد. ایالات متحده همچنان قوی‌ترین قدرت جهان است اما نفوذ نسبی آن بسیار کاهش یافته است. شکست مداوم (یا عدم تمایل) برای مهار زیاده‌روی‌های بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل، تشدید